

LITERKA

březen 2012

Bílé koberce prvních jarních kvítků letos rozkvetou, aby uctily památku moravského literáta, jemuž každoročně přinášely radost. Vilém Mrštík miloval sněženky, a pokud neměl dostatek času ke svým pravidelným toulkám přírodou, vysadila mu je jeho žena Božena alespoň do truhlíku. Staly se dokonce po Vilémově smrti jistým pojítkem mezi vdovou a vesnicí Diváky, z níž odešla zpět domů, do Hejčína u Olomouce. Do malé moravské vísky přivedl celou rodinu Mrštíků nejstarší ze čtyř synů Alois, učitel. Připomeňte si prostřednictvím výstavy „Alois a Vilém Mrštíkové – Drama jihomoravské vesnice“ vzlety i

- » Editorial
- » Nejblíží akce a výstavy
- » Březnová výročí
- » Pohádka máje
- » Básně a Brundibásně
- » Drama jihomoravské vesnice
- » Tři otázky pro Kateřinu Tučkovou
- » Mimořádné programy

pády autorské sourozenecké dvojice, jejich díla i místa, k nimž se vážou.

Dvojici autorů současných přivítáme v Památníku v polovině března, kdy nás v pravidelném cyklu StřeDění opět navštíví básník Vít Slíva, který bude hostem kunštátského výtvarníka Víta Ondráčka. Ukázku z jeho díla mohli návštěvníci

Památníku obdivovat v roce 2010, kdy nám jeho obraz zapůjčil ze své sbírky tehdejší jubilant Ludvík Kundera. Tak si v duchu říkám, on je ten březen časem zrození uměleckých osobností...5. března totiž oslaví své 75. narozeniny surrealistický malíř a ilustrátor – pověstný svými nezaměnitelnými vodníky – Josef Kremláček. Celý Památník se připojuje ke gratulantům!

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce
březen

Vilém Mrštík

*O růže, perlo, nymfo bílá, vílo,
hle, měsíček již vyšel nad horu -
ve hrudí vášeň řve – spust' závoru - -
v Tvých loktech se tak krásně včera snilo -*

16. března 1909

měla premiéru divadelní hra *Maryša* bratří Aloise a Viléma Mrštíků ve vídeňském Raimundově divadle. Do němčiny ji přeložil Karel M. Levetzov, syn zámeckého pána z Divák. Výprava byla podle návrhů Joži Uprky. Následně byla stejným souborem hrána v Berlíně. Nejznámější dílo této autorské dvojice je jednou z nejhranějších her na prknech českých divadel profesionálních i ochotnických. S dílem, které ovlivnilo vývoj českého realistického dramatu, se vyrovnává každá generace. A své příznivce si našlo i v řadě dalších zemí světa, nejen v německy mluvících.

4. března 1989

se na televizní obrazovky poprvé dostal první díl seriálu režiséra Karla Kachyni *Vlak dětství a naděje* natočeného podle románové trilogie spisovatelky Věry Sládkové *Malý muž a velká žena*. Román vznikl přepracováním tří novel *Poslední vlak z Frývaldova*, *Pluky zla* a *Dítě svoboděnky*. Příběh obyčejné české rodiny vyprávěný očima hlavní hrdinky Věry (ve filmu si ji zahrály Žaneta Fuchsová a Tereza Brodská) se odvíjí v letech 1937–1945. Je inspirovaný autorčinou životní zkušeností a odehrává se v malém pohraničním městě Frývaldově a v Brně. Získal si mnoho příznivců, jistě také díky skvělým hereckým výkonům Stanislava Zindulky a Heleny Růžičkové. Literární pozůstalost Věry Sládkové je uložena v Památníku písemnictví na Moravě.

Nejbližší akce a výstavy Památníku písemnictví na Moravě

Rendez-vous o desáté

Pravidelné čtvrtední mimořádné programy pro návštěvníky od 9 do 99 let (a více) na vybraná témata vždy v 10 hod.

1. března – Rukopisy; 8. března – Velká Morava; 15. března – J. A. Komenský; 22. března – Literární Morava; 29. Března - Rukopisy

14. března, 17 hod., StřeDění: Vít Ondráček & Vít Slíva

Kunštátský výtvarník a královopolský literát obrazem, slovem a filmem ve společném podvečeru v rámci dalšího dílu cyklu StřeDění.

28. března, 16 hod., vernisáž výstav „Alois a Vilém Mrštíkové – Drama jihomoravské vesnice“ a „Pohádka máje“

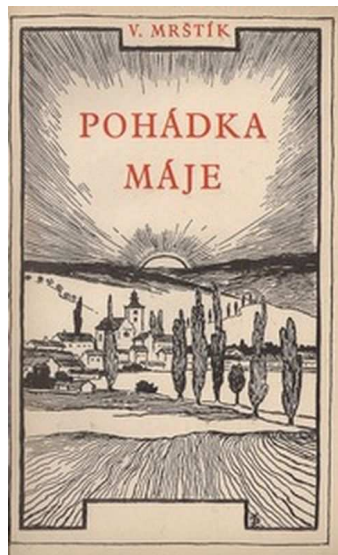
*Obě výstavy připomenou výročí významných moravských literátů úzce spojených s jihomoravskou vesnicí. Návštěvníci mohou nahlédnout do zákulisí vzniku jak jejich nejznámějšího společného díla *Maryša*, tak i dalších literárních textů – *Roku na vsi*, *Pohádky máje* a studentského románu *Santa Lucia ad.**

Výstavy potrvají do 26. srpna 2012.

POHÁDKA MÁJE

Nesouvisí to ni s dějištěm ani s dějem. Ale když jsem tu věc psal, kolikrát se stalo, že mne to od práce hnalo sem. Jako by tu na mě čekala Helenka. A opravdu. Čekala tu. A hned do mne

mluvila – jak už to taková Helenka dovede – ani ne tak řečí jako tím, co měla při sobě pěkného. Ani jsem nepozoroval, že je to přelud. Cítil jsem ji vedle sebe jako živou. Někdy to bylo takové, až jsem musel vytáhnout notes a dělat poznámky. Takto zachytila ve svých Vzpomínkách vyznání Viléma Mrštíka k místu v Divákách, jež spisovatel nazval Helenčiným údolím, jeho žena Božena Mrštková. Příběh umístěný do Ostrovačic byl tedy inspirován také přírodou diváckou, kde byl psán. Lyrické vyprávění o lásce Helenky

a Ríši se stalo téměř kultovní záležitostí. Literární kritici nemilosrdně odsuzovali upravené knižní vydání z roku 1897 oproti původní časopisecké verzi z let 1891–92. Navzdory nim si román získal velikou oblibu u čtenářů. V říjnu 1924 vzniklo v Německých Knínicích u Ostrovačic Komité pro povznesení Mrštkovy Pohádky máje, které si vzalo za cíl šířit znalost díla, seznamovat veřejnost s jejím dějištěm a uctít památku bratří Mrštků. Středem zájmu jsou také slečny a dámy, předobrazy románové Helenky. Samotného autora by jistě potěšilo zjištění, že jeho impresionistické dílo je nejen součástí čítanek, ale žije svým vlastním životem na filmovém plátně, divadelních prknech i v operních áriích. Pohádka máje na fotografiích z jednotlivých děl, v dobových dokumentech i v korespondenci samotného autora bude v Památníku k vidění v době od 29. března do 26. srpna tohoto roku.

JIŘÍ PIŠTORA: BÁSNĚ A BRUNDIBÁSNĚ

Pardubický rodák Jiří Pištora (1932-1970) byl svými literárními začátky spjatý s moravským prostředím – absolvoval olomouckou filozofickou fakultu, přispíval do *Červeného květu* i *Hosta do domu*, později se stal redaktorem *Tváře* a spolupracovníkem *Sešitů pro mladou literaturu* či *Plamene*. Autor, jen o málo starší než „šestatřicátníci“, s nimiž byl generačně spřízněn, stihl za svého života vydat dvě sbírky, v pozůstalosti se však nacházelo mnoho veršů, které jen zdoluhavě hledaly cestu k vydání. Jejich exilová edice v 80. letech (péčí Jiřího Gruši v londýnském nakladatelství Rozmluvy) mohla jen stěží oslovit širší domácí publikum a o mnoho lépe se s vydáváním nedařilo ani po r. 1989 – výjimkou byla pouze reedice zmíněného exilového vydání (1993). Až minulého roku umazalo nakladatelství Host notnou část dluhu. V knize s názvem *Básně a Brundibásně* vychází souborně jak všechny dosud publikované sbírky, tak i dosud nevydaná a z rukopisů rekonstruovaná sbírka *Brundibásně* – verše psané oficiálně pro děti, avšak zábavné pro kohokoli (znalci Pištora díla v jejich souvislosti nejčastěji zmiňují stylovou příbuznost s Christianem Morgensternem). Celý soubor, jenž edičně připravil Dušan Karpatský, doplňují tři časopisecké eseje, doslov, který k tomuto počínu ještě stihl napsat Jiří Gruša, a mnoho doprovodného materiálu (co však citelně schází, je podrobná autorova bibliografie!). Pokud Vás Pištora verše dosud mýjely, nyní máte příležitost k seznámení. Jsem si jist, že půjde o příjemné setkání.

ALOIS A VILÉM MRŠTÍKOVÉ – DRAMA JIHOMORAVSKÉ VESNICE

V roce 1889 se správcem jednotřídní školy v Divákách stal Alois Mrštík, nejstarší ze čtyř bratrů. Jeho příchodem se v dějinách jihomoravské obce poblíž Hustopečí začala psát nová kapitola, v níž se Diváky staly místem setkávání českých a moravských umělců. Hosty zde

bývali např. Joža Uprka, Josef Merhaut, Petr Bezruč, Gabriela Preissová, Dušan Jurkovič, Karel Elgart Sokol, Zdena Braunerová.

Alois Mrštík v Divákách téměř třicet let pracoval jako učitel a současně vedl školní kroniku, působil jako varhaník při bohoslužbách, věnoval se osvětě, založil spolek divadelních ochotníků... Na literární tvorbu mu pak zbývalo mnohem méně času než by si byl přál, přesto zde vzniklo nejslavnější dílo bratří Mrštíků, drama *Maryša*, většina povídek a také Aloisovo životní dílo – románová kronika *Rok na vsi*. Na rozdíl od svého mladšího bratra čerpal Alois inspiraci k tvorbě z důvěrné znalosti venkovského života a zájmu o osudy místních obyvatel. Vilém doplnil *Rok na vsi*

lyrickými pasážemi, které byly charakteristické pro jeho vlastní dílo ovlivněné francouzským impresionismem. Do Divák se k Aloisovi přistěhoval záhy, v dubnu roku 1889. Zpočátku pomýšlel na učitelství, avšak Alois ho od jeho záměru zrazoval. Po krátkodobém pracovním poměru v pražské úrazové pojišťovně se i Vilém natrvalo usadil v jihomoravské vesnici. Ovlivněn krásou divácké přírody pracoval na *Pohádce máje*, pokračoval v překladech ruských děl. V roce 1893 založili bratři místní knihovnu, které darovali svých osmdesát knih. Alois ji spravoval, Vilém zde půjčoval knihy vždy v neděli dopoledne. Avšak ani v malé víscce na Moravě se nepřestával Vilém zajímat o osudy hlavního města Prahy. Svou lásku k němu vypsal v románu *Santa Lucia*; v díle *Bestia triumphans* se jednohlasně postavil za zachování starobylého rázu Prahy a proti bourání pražských historických staveb. Pro inspiraci ke svému nedokončenému městskému románu *Zumři* do Prahy pravidelně zajížděl.

Připravovaná výstava chce připomenout životní osudy obou bratrů, které byly stejně jako jejich literární tvorba pevně propojeny po celý život a jen těžko lze mluvit o jednom z nich, aniž bychom nezmínili druhého. Jejich vzájemný úzký vztah dokládá např. rozsáhlá korespondence, z níž výstava přináší ukázky, i rukopisy jejich literárních děl – z jedné strany popsané Aloisovou rukou, z druhé Vilémovou. Bohatý fotografický materiál dokumentující osobní život i dramatická zpracování jejich děl, předměty osobního charakteru i korespondence s významnými osobnostmi literárního života přelomu 19. a 20. století, to vše bude v Památníku k vidění do 26. srpna tohoto roku.

3 OTÁZKY pro

Kateřinu Tučkovou

Na jakou Vámi připravovanou výstavu nás v nejbližší době pozvete?

Zrovna jsme dokončili přípravy výstavy Romana Franty, malíře a pedagoga na Akademii výtvarných umění. Tuto výstavu jsme zahájili ve valentýnský podvečer a k této příležitosti jsme ji také směřovali – Roman Franta se na ní představuje řadou námětů i barevností (růžovou), která pro jeho tvorbu není zrovna typická. V rámci instalace se ale vyjadřuje nejen k valentýnskému únoru, ale i k aktuálním událostem, jako byla například smrt Václava Havla v kontextu vydání knihy Ireny Obermannové... Výstava je k vidění do 18. března v pražské Galerii Vltavín.

Hlavní postava Vašeho dosud nejznámějšího románu *Vyhnání Gerty Schnirch* prochází dle Vašich slov historickými událostmi Vámi manipulovaná, Vámi neprožívaná. Opravdu si umíte od příběhu, který zrovna tvoříte, udržet odstup?

S tím odstupem je to dvojaké. Pokud bych měla k nějaké postavě z románu *Vyhnání Gerty Schnirch* nejbližší, pak by to byla Blanička - člověk, který ve třetí generaci pátrá po osudech svých prarodičů a chce se dobrat napravení křivdy, která na nich byla spáchána. Ale ani ta mi není nijak blízká, navíc jde o postavu vlastně epizodickou: celá kniha je o Gertě. A tu jsem skutečně konstruovala jako na divadle: nechala jsem ji procházet situacemi, které se udály během pochodu do Pohořelic a posléze v dalších dnech, a sledovala, co se odehrává v mé hlavě. Vlastně to pak stačilo jen zapsat...

Představíte nám svoji novou knihu? Proč právě téma žitkovských bohyň?

V březnu by mi měla v nakladatelství Host vyjít další kniha, tentokrát s názvem *Žitkovské Bohyně*. Na osudech tohoto skutečného bělokarpatského rodu vědem a léčitelkám mě zaujala hlavně tíha (ale i síla) jejich příběhu. Členky tohoto rodu přežily hony na čarodějnice v 17. století, teror místního kněze Josefa Hofera, zájem prvorepublikové justice i protektorátních úřadů, aby tradici jejich umění nakonec rozdrtila normalizační mašinerie.

*Zatím nejúspěšnější knihou spisovatelky **Kateřiny Tučkové** je *Vyhnání Gerty Schnirch* věnující se tématu odsunu Němců po 2. světové válce, za niž získala cenu *Magnesia Litera 2010*. Autorčino literární nadání se v řadě jejích knih a publikací propojuje také s dalším z odborných zájmů – uměním výtvarným. Jako nezávislá kurátorka se v současné době věnuje větším kurátorským projektům ve spolupráci se zahraničím, stála také u zrodu projektu *ARS kontakt* podporujícího tvorbu mladých malířů.*

Přírůstky do Centrální knihovny Muzea Brněnska za měsíc únor

Fišer, Z.: František Jordán: (1936-2007): muzejník, historik, člověk. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2011.

Jilík, J.: Chřiby po hradeckých cestách. Buchlovice: Jiří Jilík, 2011.

Kolčava, J.: Valtice a milosrdní bratři: pohled do zdravotnické historie města. Valtice: Pro Muzejní spolek Valtice vydalo nakl. F.P.O. Znojmo, 2011.

Přírodověda v muzeu: 14. mezinárodní konference bavorských, českých a saských muzejních pracovníků: 5. až 7. září 2005, Česká Lípa = Natur im Museum: 14. internationale Fachtagung bayerischer, böhmischer und sächsischer Museumsfachleute : 5. bis 7. September 2005, Tagungsort. Prag: Asociace muzeí a galerií České republiky; München: Landesstelle für nichtstaatlichen Museen in Bayern; Chemnitz: Sächsische Landesstelle für Museumswesen des Freistaates Sachsen, 2011.

Uprka, J.: Joža Uprka: 1861-1940: Evropan slováckého venkova: [Národní galerie v Praze - Sbírka umění 19. století, Valdštejnská jízdárna 23.9.2011–22.1.2012.] V Praze: Národní galerie v Praze pro Nadaci Moravské Slovácko, 2011.

Mimořádné programy pro návštěvníky od 9 do 99 let (a více)

I v letošním roce nabízí Památník oblíbené edukační programy na témata spojená s náplní expozic Památníku Velká Morava, Rukopisy a prvotisky, Jan Amos Komenský, Moravští literáti 20. století. Cíle programů respektují věkové a individuální zvláštnosti účastníků, jejich očekávání a přání. Zejména u mladších návštěvníků je důraz kladen na praktické jednání a navození situací běžných v životě, rozvíjení otevřené komunikace, rozvíjení kreativity a kritického myšlení, podporu aktivního přístupu ke kultuře, poznávání a rozvoj vlastních schopností, rozvíjení schopnosti spolupracovat a zároveň uplatnit svůj názor.

Programy jsou koncipovány jako hodinové bloky, ve kterých se účastníci seznámí s daným tématem a prostřednictvím pracovních listů, her a dalších aktivit si získané informace upevní. Pro individuální návštěvníky a skupiny seniorů budou vyhrazena čtvrteční dopoledne pod názvem Rendez-vous o desáté (začátky v 10 hodin), školní skupiny se mohou objednávat na telefonním čísle 547 229 126 či na emailové adrese prohlidky.rajhrad@muzeumbrnenska.cz.

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace

připravuje Památník písemnictví na Moravě

Klášteř 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Jiří David, Martina Chmelařová, Petra Křivová, Romana Macháčková, Andrea Procházková

Vychází desetkrát ročně, číslo 3, ročník 6.